

ISSN 2410-2601

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. І. І. Мечникова
ОДЕСЬКА ГУМАНІТАРНА ТРАДИЦІЯ

Δόξα / ДОКСА

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
З ФІЛОСОФІЇ ТА ФІЛОЛОГІЇ
ВИП. 2 (32)

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ МІСТА В
КУЛЬТУРНИХ, ІСТОРИЧНИХ ТА
СОЦІАЛЬНИХ ПРАКТИКАХ

Одеса
2019

Редакційна колегія:

докт. філософії,
проф. М. Вак (*Нью-Йорк*);
докт. філософії,
проф. Д. Йонкус (*Каунас*);
докт. філос. наук,
проф. І. В. Голубович (*Одеса*);
докт. філос. наук,
проф. О. А. Довгополова (*Одеса*);
докт. філос. наук,
проф. О.С. Гомілко (*Київ*);
докт. філос. наук,
проф. С. В. Куцепал (*Полтава*);
докт. філос. наук,
проф. М. В. Кашуба (*Львів*);
докт. філос. наук,
проф. В. І. Кебуладзе (*Київ*);
докт. філос. наук,
проф. С. О. Коначова (*Москва*);
канд. філос. наук,
доц. В. Л. Левченко (*Одеса*) –
головний редактор;
канд. філос. наук,
доц. К. В. Райхерт (*Одеса*);
докт. філос. наук,
проф. О. К. Соболевська (*Одеса*);
докт. філос. наук,
проф. С. П. Шевцов (*Одеса*) –
головний редактор;
докт. філос. наук,
проф. О. І. Хома (*Вінниця*)

докт. філол. наук,
проф. Н. В. Бардіна (*Одеса*);
докт. філол. наук,
проф. Т. С. Мейзерська (*Київ*);
докт. філософії,
проф. В. Б. Мусій (*Одеса*);
докт. філософії,
проф. Т. Щитцова (*Вільнюс*);
докт. філософії,
К. Харер (*Потсдам*);
докт. філософії,
проф. Л. Амір (*Бостон*);
докт. філос. наук,
проф. С. Г. Секундант (*Одеса*);
докт. філософії,
проф. Б. Шене (*Бурса*).

Редакція випуску – В. Л. Левченко,
І. В. Голубович

Друкується за рішенням Вченої ради Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова (протокол № 9 від 28 травня 2019 р.).

Свідоцтво Держкомінформу України серія КВ № 6910 від 30.01.2003 р.
Згідно наказу Міністерства освіти і науки України № 693 від 10.05.2017 р.
збірник внесено до переліку друкованих періодичних видань, що включаються до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт з філософських наук.
Постановою президії ВАК України збірник внесено до переліку наукових видань, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт з філософських і філологічних наук (постанови № 3-05/7 від 30.06.2004, № 1-05/7 від 04.07.2006, № 1-05/8 від 22.12.2010).

© “Одеська гуманітарна традиція”, 2019

© Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, 2019

Це видання є спільним проектом Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова і міського наукового товариства «Одеська гуманітарна традиція». Збірник наукових праць «Діа́га / Докса» має міждисциплінарний характер, редакційна колегія публікує статті, що містять результати наукових досліджень переважно у галузі філософії та філології. Кожен випуск присвячений окремій тематиці.

Тридцять другий випуск збірника «Докса» присвячений проблематиці філософської та культурологічної урбаністики та різним аспектам репрезентації міста у культурних, історичних та соціальних практиках. Він презентує результати оригінальних досліджень феномену міста та різні виміри його презентації, а також рефлексії щодо цього.

В першому розділі «Філософське розуміння міста» розглядається низка питань, пов'язаних з деякими аспектами існування та функціонування міста в різних царинах соціального, культурного та релігійного життя. Зокрема, надаються ґрунтовні розвідки щодо етимології поняття «місто», правовим аспектам генезис міст в історії цивілізації, семіотичним «аспектам урбаністики, проблемам співіснування міста та диких тварин тощо.

Другий розділ «Місто через призму практик» об'єднує статті, в яких досліджується різні напрямки освоєння міського простору – публічний простір, двір, дім, балкон, будинок культури, сквер, екологічний активізм у місті тощо.

Третій розділ присвячено дослідженню місця та ролі міста у культурі та мистецтві. Автори статей аналізують різний художній досвід, звернення до втілення формальних та змістовних особливостей міста у сучасному та традиційному мистецтві (образотворче мистецтво, література, музичний театр, аніме та мурали). Зокрема розглядається, як втілюється ідея міста у фестивальному русі, трансформуються міфи у сучасному місті, які мистецькі виклики маємо у місті на головні сучасні івенти, наприклад чорнобильська катастрофа.

В четвертому розділі ми презентуємо статтю відомої дослідниці інтелектуального життя Одеси Людмили Сумарокової, яка присвячена одеському періоду життя видатного гуманітарія, логіка та психолога Миколи Грога.

Вже традиційний для нашого видання п'ятий розділ «Філософські Есеї» містить текст варіацій відомої одеської дослідниці культури Срібного Віку Олени Соболевської ”ЕСТЬ ГОРОДА, В КОТОРЫЕ НЕТ ВОЗВРАТА... («є міста, в які немає повернення...»), у якому вона робить спробу тлумачення такого трагічного феномену, як вигнання.

У шостому розділі «Критика» надається критична стаття, щодо ісламської концепції урбаністики Ахмада ал Будайрі та започатковану в

Одеському національному університеті ім. І.І. Мечникова книжної серії, яка присвячена урбаністичній тематиці.

Редакційна колегія й автори запрошують читачів до діалогу і роздумів про природу міста та його артикульованість у сучасному соціумі, філософії, релігії та мистецтві.

Редакційна колегія

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

АФАНАСЬЄВ Олександр – докт. філос. наук, проф. кафедри філософії та методології науки Одеського національного політехнічного університету

БІЛЯНСЬКА Олена – канд. філос. наук, доц. кафедри культурології Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

БОГАЧЕВА Юлія – аспірантка кафедри культурології Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

БОРОДІНА Наталія – канд. філос. наук, доц. кафедри філософії та методології науки Одеського національного політехнічного університету

БУЦИКІНА Євгенія – канд. філос. наук, ас. кафедри етики, естетики та культурології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

ВАСИЛЕНКО Ірина – канд. філос. наук, доц. кафедри політології, соціології та соціальних комунікацій Одеської національної академії зв'язку.

ГОЛУБОВИЧ Інна – докт. філос. наук, проф. кафедри філософії та основ загальногуманітарного знання Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

ГОМІЛКО Ольга – докт. філос. наук, проф., від. наук. співроб. Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України (м. Київ).

ДИМЧУК Анатолій – аспірант кафедри філософії та основ загальногуманітарного знання Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

ДОВГОПОЛОВА Оксана – докт. філос. наук, проф. кафедри філософії та методології пізнання Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

ДРУЖИНІНА Юлія – студентка навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського (м. Київ).

КАРАСЄВ Максим – фахівець з інформаційної політики групи компаній «Пространство» (Одеса, Україна).

КИРИЛЮК Олександр – докт. філос. наук, проф., зав. Одеською філією Центру гуманітарної освіти НАН України

КОВАЛЬОВА Ніна – канд. філос. наук, доц. кафедри культурології, мистецтвознавства та філософії культури Одеського національного політехнічного університету.

КОЖЕМ'ЯКІНА Оксана – канд. філос. наук, доц. кафедри філософських та політичних наук Черкаського державного технологічного університету.

КОЛЕСНИК Олена – докт. культурології, проф. кафедри філософії та культурології Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка.

ЛЕВЧЕНКО Віктор – канд. філос. наук, доц. кафедри культурології

Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

МАЙБОРОДА Павло – магістр історії, вчитель історії та правознавства, (м. Одеса, Україна)

МАЦЬКІВ Василь – аспірант кафедри філософії та методології пізнання Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

МИСІОН Ганна – канд. мистецтвознавства, доц. кафедри культурології, мистецтвознавства та філософії культури Одеського національного політехнічного університету.

ПЕТРІКІВСЬКА Олена – канд. філос. наук, доц. кафедри філософії та методології пізнання Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

РАЙХЕРТ Костянтин – канд. філос. наук, доц. кафедри філософії та методології пізнання Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

САРНА Олександр – канд. філос. наук, доц. кафедри соціальної комунікації Біларуського державного університету (м. Мінськ, Біларусь).

СЕЛЕЗНЬОВА Євгенія – головний редактор журналу «Пространство» (м. Одеса, Україна).

СОБОЛЕВСЬКА Олена – докт. філос. наук, зав. кафедри культурології Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

СУМАРОКОВА Людміла – канд. філос. наук, доц. кафедри філософії Одеської національної юридичної академії.

СУХОДУБ Тетяна – канд. філос. наук, доц. кафедри філософії Центру гуманітарної освіти НАН України (м. Київ)

ТИХОМІРОВА Фаріда – канд. філос. наук, доц. кафедри філософії та методології пізнання Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

ТХОРЖЕВСЬКА Тетяна – канд. іст. наук, доц. кафедри культурології, мистецтвознавства та філософії культури Одеського національного політехнічного університету.

ШЕВЦОВ Сергій – докт. філос. наук, проф. кафедри філософії та методології пізнання Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

ШЕНЕ Бюлент – докт. філософії, проф. департаменту філософії та релігійних досліджень університету Bursa Uludag University (м. Бурса, Туреччина)

ЩОКІНА Олена – канд. культурології, доц. кафедри культурології, мистецтвознавства та філософії культури Одеського національного політехнічного університету.

Розділ 1.

ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ МІСТА

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2019.2\(32\).188624](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2019.2(32).188624)

УДК 008:75.01/03 (477)

Олена Шокіна

**ЛЮДИНА В ПРОСТОРІ МІСТА ТА ПОШУК
АБСОЛЮТНОГО В ТЕКСТАХ МИТЦІВ АВАНГАРДУ:
ФІЛОСОФСЬКЕ «ЗАПИТУВАННЯ» О. БОГОМАЗОВА,
ІДЕАЛІЗМ В. КАНДИНСЬКОГО, «ВЧУВАННЯ» М.
ГЕРШЕНФЕЛЬДА**

Урбаністичні ідеї авангарду стосовно міста та людини в просторі міста обумовлені пошуками Абсолютного в теоретичних працях самих митців авангарду. Авангард розвивається від слова, смислу і тільки тоді втілюється в форму. Саме тому особливо цікаві ті філософські пошуки, які впливали на розвиток цих ідей і проектів. Прагнення до абсолютного породило деструктивність мислення авангардної теорії. Деструктивність є одним із головних етапів становлення авангарду і, разом з тим, найбільш визначальним чинником утопічності його ідей. У статті розглядаються теоретичні твори митців авангарду, та особлива увага приділяється філософському «запитуванню» О. Богомазова, ідеалізму В. Кандинського, «вчуванню» М. Гершенфельда.

Ключові слова: абсолютне, деструктивність, вчування, запитування, ідеалізм, авангард.

Новаторство як у мистецтві, так і у філософії авангарду обумовлено пошуком Абсолютного як першопричини і суті явищ, характерних для мінливих уявлень про світ, людину і образ міста початку ХХ століття. Урбаністичні ідеї авангарду втілені в відомі проекти по всьому світу, і навіть сьогодні ми відчуваємо цей вплив як у структурі міста, так і в найближчому оточенні речей навколо нас, тобто у дизайні. Багато праць присвячено розвитку цього питання та не менша кількість змістовних виставок-проектів. І хоч більшість грандіозних задумів авангарду не були втілені в життя, але вплинули на роботи багатьох сучасних архітекторів. Наприклад, ірако-британський архітектор, представник деконструктивізму Заха Хадід часто розповідала про свою пристрасть до архітектури російського авангарду, а видатний голандський архітектор та теоретик архітектури Рем Колхас говорив, що відчув покликання архітектора, коли вперше побачив знамениті будинки-комуни конструктивістів. Таких прикладів впливу авангарду на сучасну архітектуру, а точніше на урбаністику, на філософію міста можна знайти дуже багато: від сучасних інтерв'ю до глибоких наукових досліджень. За визначенням мистецтвознавця, дослідника архітектури авангарду Селима Амановича Хан-Магамедова, існувала естафета від образотворчого

мистецтва до архітектури. Таким чином, авангард взагалі розвивається від слова, смислу і тільки тоді втілюється в форму, тобто архітектура значно запізнювалась порівняно з мистецтвом живопису та філософськими ідеями авангардистів. З цієї точки зору особливо цікаві ті філософські пошуки, які впливали на розвиток цих ідей і проектів.

Ідеальне уявлення про людей у просторі проявляється і в малюнках та текстах відомого авангардиста Л. Лісицького ще задовго до створення його провокуючих «Домів-комун» та «Проунів». Текст В. Хлебнікова «Ми і будівлі» також розкриває сутність організації та сприйняття міста і людини в цьому просторі. Поет авангарду розумів, що ми маємо розглядати місто зверху. Так само сприймав і К. Малевич, відчуючи, що місто і людина завдяки розвитку науки та технологій вже інші, і погляд на них має бути іншим. Людина освоює світ неба і космосу. К. Малевич весь супрематизм та його вплив втілює в мистецтві панораму міста зверху, пошук абсолютного, як ідеального лаконічного міста-місця. Таке ідеальне уявлення має довгу історію, наприклад, коріння цих ідей сховані ще в творах Платона про ідеальну державу. Значні урбаністичні проекти В. Татліна «Вежа Татліна», Л. Лісицького «Проун» та інших авангардистів створюють свої архітектурні ідеї як втілення філософських розвідок абсолютного.

Звертаючись до сучасних дослідників авангарду, ми помічаємо значну увагу питанням пошуку абсолютного в творчості авангардистів. Важливо зазначити, що в багатьох дослідженнях Абсолютне має синонімічний переклик з поняттям Абсолют. Не вдаючись в дискусії стосовно термінології, зауважимо, що в даному дослідженні мова йтиме саме про Абсолютне у значенні «досконале», «універсальне», «ідеальне». У монографії К. Долгова «Реконструкція естетичного в західноєвропейській культурі» особлива увага звертається на пошуки абсолютного в творчості В. Кандинського [Долгов 2004]. Український мистецтвознавець Д. Горбачов у статті «Духовні традиції українського авангарду, або подорож у космос уяви», досліджуючи духовні традиції українського авангарду, бачить пошуки абсолютного, духовного прояснення у традиціях, пов'язаних з впливом на теорію мистецтва православного чернецтва і двох напрямів його мислення, – ісіхазму і схоластики [Горбачов 2004]. Французький філософ, історик мистецтв Ф. Серс у монографії «Тоталітаризм і авангард» вибудовує парадигму мистецтва радикального авангарду. Головне прагнення, яке є рушієм радикального авангарду, на думку автора, це «прагнення стати дієвою силою світового розвитку», прагнення до «естетичного самовдосконалення» і «історичного перетворення», – тобто рух до абсолютного [Серс 2004: 17].

Виправданою є спроба порівняльного прочитання концептуальних текстів художників-теоретиків авангарду – В. Кандинського, О. Богомазова

та М. Гершенфельда. Обрані постаті далеко не рівнозначні за їх художніми прагненнями, стилем викладу, популярністю. Вони також не вичерпують коло майстрів авангарду, котрі зверталися до пошуків Абсолютного в розумінні міста і людини в ньому. Так, наприклад, пошук Абсолютного був центральною проблемою у філософських текстах провідних художників-теоретиків класичного авангарду, як то вже в зазначених раніше відомих постатях: Л. Лісіцького, В. Татліна, К. Малевича, а також у теоретичних роботах О. Екстер, зокрема, «Кольорові ритми», В. Бабаджана «Сезанн. Життя, творчість», Д. Бурлюка «Фрагменти зі спогадів футуриста», В. Іздебського «Мистецтво і місто», О. Архипенка, В. Пальмова, В. Меллера, М. Андрієнко-Нечитайло, В. Єрмілова, А.Петрицького і багатьох інших. Проте, всю цю безліч теорій можна розглядати як різні варіанти декількох тенденцій у розумінні абсолюту, міста і людини. Тому, характеризуючи теорію і філософію авангарду в українській культурі, слід зупинитися на трьох принципово різних персоналіях, які виражають характерну для авангардної творчості різноманітність художньої культури, і є ілюзією можливості всеохоплюючої (абсолютної) творчої самореалізації людини в просторі міста.

До проблеми Абсолютного художники-теоретики зверталися практично у всіх своїх філософських пошуках. Наведемо найбільш характерні тексти. Так, проблема Абсолютного інтенсивніше представлена в теоретичній роботі О. Богомазова «Живопис та елементи», ніж в інших його творах. До того ж О. Богомазов втілює пошук абсолюту в образах людини і міста в своїх кубофутуристичних графічних роботах та живопису. Наприклад, у творах «Трамвай», «Львівська вулиця в Києві» митець звертається до понять «ритм» і «темп», як виразу сучасного міста. «Світ наповнений енергією руху і спостережливе око бачить динаміку навіть у статичному предметі («гора насувається», «фіки біжать», «стежка в'ється»)), - стверджував О. Богомазов. У різні роки В. Кандинський надавав значної уваги проблемі Абсолютного в своїх філософсько-теоретичних текстах «Про духовне в мистецтві» та «Кельнська лекція». А в його творчому шляху місто втілює роздуми про Абсолютне від казково-символічного образу, як в картині «Старе місто» до експресивних спалахів, наприклад, «Осінь в Мурнау» і абстрактних імпровізаціях. Пошук абсолюту новаторські представлені і у теоретичній праці художника, критика та теоретика М. Гершенфельда «Мова живопису», що є передмовою до каталогу авангардного мистецтва «Весняна виставка».

У сучасних дослідженнях склалася певна традиція в розумінні категорії Абсолютного класичним авангардом. Абсолютним у теорії авангарду є переорієнтація системи цінностей, індивідуалізоване розуміння життя, філософії, науки, мистецтва і людської культури в цілому. Саме таке уявлення

і розуміння багато в чому зумовило створення утопії, міфу феномена авангарду. Прагнення побудувати свій ідеальний абсолютний світ, модель, структуру, місто - і не тільки побудувати, але й «узаконити» у філософії, мистецтві, науці - породило значний об'єм теоретизувань щодо мистецтва й абстрактних філософствувань, що стосуються сенсу життя, істини, абсолюту в авангардній творчості.

Абсолютна теорія, абсолютна картина світу в критеріях невизначеної досконалості і нескінченний пошук цієї досконалості дозволяє виділити у філософії авангарду певну систему підходів у спробі досягнення і усвідомлення Абсолютного: «запитування», «вчування» («зживання» з витвором мистецтва), аналіз і критика попереднього й існуючого досвіду.

Для художника і теоретика художнього класичного українського авангарду О. Богомазова «запитування» є особливим моментом у пізнанні істини. Звертаючись до історії філософії, зазначимо, що «запитування» є основою філософського мислення ще з часів античності і є однією з основ упродовж всього розвитку філософської думки аж до сучасності. Таким чином, можна сказати, що особливо важливим моментом у дослідженні філософії художнього авангарду є філософське «запитування», яке виводить звичайне теоретизування мистецтва на принципово новий рівень – філософствування. Наведемо характерний фрагмент філософсько-теоретичної роботи О. Богомазова «Живопис та елементи», написаної в 1914 році: «Допитливими очима дивлюся я на оточуючий світ та безупинно питаю, домагаючись відповіді. І постають все нові та нові запитання, розсувається таємна завіса, розкриваються значення...» [Богомазов 1996: 13]. Художник декларував творчу свободу, як можливість бути щирим і, більш того, як єдину передумову досягнення істини: «Вимагаю для себе свободи, бо тільки вільний я буду казати так, як треба» [Богомазов 1996: 13]. Замислюючись над питанням, чи є щирість тим Абсолютним, правдою, істиною, до яких слід прагнути, він припускає можливість помилковості своїх думок, але найважливішим, на його думку, найщирішим є «безупинне питання», яке призводить до досягнення прозріння і абсолюту: «Я можу помилятися, але помилка моя буде щирою. Помилка призведе до прозріння» [Богомазов 1996: 12]. Таким чином, можна сказати, що художника хвилював пошук сам по собі, пошук, як вираз абсолютного.

Абсолютним для Богомазова є духовне прозріння. Живопис, теорія і філософія є певного роду експериментом, внаслідок чого все життя людини, що належить авангардній культурі, постає як своєрідний експеримент, є життям зовнішнім, демонстративним, провокаційним і одночасно спрямованим у глибини свідомості та життя внутрішнього світу. Все це певним чином несе деяку ноту трагічності людського буття. Традиції

суспільства вичерпані, оскільки втрачають всяку цінність внаслідок свого асоціювання з безглуздя бездіяльного існування людини, її дозвільним, тобто нетворчим життям в місті. Одночасне прагнення «в» і «зовні» кінцевою метою має очікування прозріння, досягнення ідеалу, істини.

Філософське «запитування» Богомазова (у тій проекції, в якій воно задане художником у контексті свого часу, а саме – песимістичній і, разом з тим, спрямованій в майбутнє, песимізм якої є приреченість, і відмова від традиції) дало незримий імпульс песимістичної спрямованості багатьом течіям у сучасних пошуках в філософії і мистецтві. Таким чином, схожі, але вже розвинені ідеї, з деякою даниною популярності, як звернення до яскравих сучасних всеосяжних цитат, ми знаходимо й у нинішніх філософських дослідженнях. Так, наприклад, О. Ісаєв у книзі «Апорія спадкоємності» характеризує ситуацію в сучасній культурі, розуміючи її як вже вимушену відмову від традиції, як ілюзорну, але все-таки можливість деякого невизначеного самозбереження індивідуальності й особистих якостей людини, як пошук і, разом з тим, усвідомлення неспроможності сказати щось нове. «Запитування» він розуміє як єдиний крок і нагоду філософського мислення. Так само, як і О. Богомазов, сучасний дослідник не допускає переваги рішень у пошуку абсолюту, висуваючи філософське «запитування», пошук, як сам Абсолют, а саме, певний абсолют наших (відповідно, обмежених) можливостей мислення: «Мова могла б багато що перейняти у речей, проте, найбільше, на що вона наважується, це запитування, хоча і воно, навіть будучи відповідно налаштованим, не йде далі здивування» [Исаев 2005: 10].

«Запитування» є взагалі характерним для філософського мислення. Такий пошук істини, абсолюту у песимістичній проекції ми знаходимо також у роботі Ж.-Ф. Ліотара «Возвышенное и авангард»: «Цей стан нікчемності, який художник переживає перед пластичною поверхнею, а музикант – в очікуванні звуку, нікчемність, яку переживає мислитель у [безплідній] пустелі думки, і так далі. Він переживається не просто на “початку” роботи, перед чистим полотном чи порожнім аркушем, але всякий раз, коли доводиться очікувати щось, – це питання виникає у кожній точці запитування (point d'interrogation), у кожного “а що зараз?”» [Лиотар 1991: 346].

Інший підхід до проблеми абсолюту представлений у філософсько-теоретичних роботах художника-теоретика абстрактного мистецтва В. Кандинського. Він є найбільш парадоксальною особою ХХ століття, чия творчість достатньо широко вивчена і представлена в роботах вітчизняних і зарубіжних фахівців, але продовжує провокувати значну кількість питань. У роботах сучасних дослідників домінують дві інтерпретації філософсько-теоретичних текстів В. Кандинського: в ньому вбачають, перш за все,

філософа-ідеаліста і прихильника ідеї месіанства у мистецтві, втім, практично без уваги залишилося те, що проростає в його творчості, – тема прагматизму, диктаторства мислення й магії або містики. Так, загальновідомий принцип внутрішньої необхідності В. Кандинського залишає певну можливість інтерпретації, яка ілюструє достатньо яскраво вищезгадані теми, що істотно змінює враження, що склалося в сучасній вітчизняній і зарубіжній літературі, присвяченій теоретичним філософським пошукам художника-теоретика щодо його уявлення про Абсолютне, місто та людину: «Художник – Рука, що призводить за посередництва тієї чи іншої клавіші людську душу в доцільне коливання. Так стає очевидним, що гармонія фарб може бути збудована виключно на принципі доцільних коливань людської душі. Цей базис повинен бути названий принципом внутрішньої необхідності» [Кандинский 2001: 178]. Тут можна побачити прагматизм у бажанні робити щось і в необхідності щось отримувати замість чогось. І для нього достатньо чітко визначено це щось, а саме – це «коливання людської душі».

Диктаторство мислення можна зарахувати і до незмінного впливу його теорій, вибору проблематики і стилю мислення на багатьох художників-теоретиків його часу, наприклад, на теорію М. Гершенфельда, про кого мова йтиметься пізніше. І, безумовно, прагнення Кандинського впливати на «душу», емоції людини кольором, словом, думкою несе в собі певне диктаторство, з одного боку, і, що, мабуть, нероздільно, містичну спрямованість, з іншого. Містика також у його прагненні гратись з людськими емоціями складає символіку і ноти кольору з метою створення музики не картини («я не пишу музику»), а музики відчуття, створення необхідної йому ноти, звуку, людської душі (емоції).

Таким чином, можна зробити наступний висновок щодо розуміння Кандинським Абсолютного. Під Абсолютним він розумів не духовність, точніше не стільки духовність, скільки деякий ідеальний глибокий духовний вплив на людину. Абсолютним, тобто досконалим, методом такого впливу художник бачив вплив абстрактних візуальних образів-форм, використання абсолютного живопису: «...період переходу до чистого живопису, який називається також живописом абсолютним, і є досягненням необхідної мені абстрактної форми» [Кандинский 2001: 318]. До духовного, на думку теоретика, повинна бути спрямована вся діяльність людини. Тобто абсолютотом є певна модель, створена художником, але не існуюча в матеріальному світі.

В. Кандинський у своєму теоретичному творі «Точка і лінія на площині» присвячує один параграф поняттю Абсолютного, так і назвавши його – «Абсолютне»: «... елементи, взяті за “основні”, або “першоелементи”, мають не примітивну, а складну природу. Всі поняття, пов’язані з “примітивністю”,

відносні, тому відносна і наша “наукова” мова. Абсолютного ми не знаємо» [Кандинский 2001: 213]. Так, Абсолютний, Абстрактний ілюзорний світ, матеріалізований лише в теоретичних філософських поглядах художника-теоретика, став одним з істотних етапних моментів принципової і експресивної спрямованості, і звернення культури двадцятого століття до проектів урбаністики.

Теоретичні пошуки художника та теоретика М. Гершенфельда співзвучні ідеям німецького психолога, філософа та естета Теодора Ліпса. Т. Ліпс дав поняттю «вчування» якнайповніше і якнайглибше обґрунтування. На відміну від буденного «симпатичного вчування», «естетичне вчування», на думку філософа, абсолютне, порівняно з першим, що є неповним і недосконалим, тому що буденне «симпатичне вчування» у звичайному житті натрапляє на різні зовнішні обставини, що заважають його абсолютному прояву.

М. Гершенфельд, говорячи про «вчування», використовує поняття «відчути», «зжитися» у своєму теоретичному творі «Мова живопису». «Естетичне вчування» є способом пізнання себе і навколишньої дійсності. Проте, на відміну від Ліпса, який сприймав мистецтво як естетичну Дійсність (що має на увазі «вчування» як можливість або швидше необхідність бути в ній, у цій естетичній дійсності, «зжитися» з нею), Гершенфельд сприймає мистецтво як «концепцію», «несвідоме виявлення внутрішніх стимулів», що припускає інтелектуальну дію певної естетичної концепції на нас, тобто сама естетична дійсність полягає в нас. І, отже, «естетичне вчування», «зживання» з цією дійсністю є здатністю відчути в собі цю дійсність: «Звичайно, це нелегко. Бо потрібно прийняти і ті чисто смакові відчуття живопису, які при цьому виникають. На кшталт того невідомого тонкого і ароматного вина, до якого потрібно звикнути» [Гершенфельд 1913: 7]. Для Гершенфельда є Абсолютним «нова духовність», «Душа світу»: «До неї спрямовані зусилля і музикантів, і художників» [Гершенфельд 1913: 7]. Саме «вчування», «зживання» з витвором мистецтва з метою наближення до Абсолютного, суті, феномена витвору мистецтва знайшло віддзеркалення як у сучасному мистецтвознавстві, так і у філософії. Відтак можна провести паралелі «вчування», «зживання» з витворами сучасної архітектури. Організація простору людини в місті може бути визначена можливістю зживання з витвором архітектури і вживання самої архітектури через новітні технічні досягнення в людині.

Проводячи паралелі між філософією і мистецтвом, ми цілком можемо сказати, що теорія пішла достатньо далеко від художньої практики у спробах пошуку Абсолютного, але може становити достатньо цілісну в своїй еkleктичності самобутню філософську систему. Концептуальність і

нелогічна спрямованість текстів підкреслює їх сучасний і, разом з тим, позачасовий характер. Цитати наведених вище текстів, парадоксально об'єднаних в єдине ціле, можуть становити інтерес як для естетичної, так і для сучасної філософсько-лінгвістичної думки, що абстрагується від авторства. Можна зробити висновок про те, що індивідуалізоване джерело філософсько-теоретичної думки авангардної творчості є масштабністю колосально розрізненого (і разом з тим з'єданого у простих глобальних ідеях, таких, наприклад, що досліджуються в даній роботі) звернення до Абсолютного, достатньо цілісного мислення. Тобто, істинне пізнання культури, філософії, мистецтва початку ХХ століття, мабуть, починається лише на початку ХХІ. Так, наприклад, В. Турчин у своїй монографії «Образ двадцятого у минулому та сьогодні» дає уявлення про найбільші явища культури, мистецтва ХХ сторіччя, найважливіші естетичні проблеми, реконструює ХХ століття на початку століття ХХІ, і підкреслює силу впливу авангардного мислення, заданого адептами цього напрямку: «Вони створили той міст, яким, бажаючи того або не дуже, покоління пішли вперед. Так ХХ століття почалося в ХХІ» [Турчин 2003: 19].

Проблема Абсолютного існує, найяскравіше демонструючи собою парадокс свідомості авангардної культури. Пошук абсолюту є проблемою цілісності, синтетичності філософського мислення і художнього авангарду, наділяє сенсом і життям абстрактну умоглядну творчість, провокує і, разом з тим, пояснює суперечливість думок митців авангарду. Абсолютне є найскладнішим філософським поняттям. Теоретики авангарду представили своє бачення і, можливо, деяке вирішення даної проблематики, репрезентували свій оригінальний хід думки. Вчинивши активний, неусвідомлений вплив на сучасну філософську думку, розуміння простору міста та існування людини в ньому, вони дали могутній імпульс постмодерністській парадоксальності та суперечності мислення, поставили останню крапку в новаторстві, залишивши лише поле дії цитатам у сучасній мові філософії та культури.

Список використаної літератури

- Богомазов, О. (1996) *Живопись та елементи*. Київ: Задумливий страус, 152 с.
- Гершенфельд, М. (1913) *Язык живописи*, в: «Весенняя выставка картин», Одесса: Труд, сс. 4-7.
- Горбачев, Д. (2004) *Духовные традиции украинского авангарда, или путешествие в космос воображения*, в: Малевич. Классический авангард. Витебск-Красноармейск: Геодезия, Вып. 7, сс. 92-105.
- Долгов, К. (2004) *Реконструкция эстетического в западноевропейской*

культуре, Москва: Прогресс, 1040 с.

Исаев, А. (2005) *Апория преемственности: История философии*, Москва: Российский государственный гуманитарный университет, 479 с.

Кандинский, В. (2001) *Точка и линия на плоскости*, СПб.: Азбука, с. 560.

Лиотар, Ж.-Ф. (1991) *Возвышенное и авангард*, в: *Искусствознание*, Москва, № 2/01 (XVIII), сс. 344-358.

Серс, Ф. (2004) *Тоталитаризм и авангард в преддверии запредельного*, Москва: Прогресс-Традиция, 336 с.

Турчин, В. (2003) *Образ двадцатого в прошлом и настоящем*, Москва: Прогресс-Традиция, 648 с.

Елена Щекина

**ЧЕЛОВЕК В ПРОСТРАНСТВЕ ГОРОДА И ПОИСК АБСОЛЮТНОГО
В ТЕКСТАХ ХУДОЖНИКОВ АВАНГАРДА: ФИЛОСОФСКОЕ
«ВОПРОШАНИЕ» А. БОГОМАЗОВА, ИДЕАЛИЗМ
В. КАНДИНСКОГО, «ВЧУВСТВОВАНИЕ» М. ГЕРШЕНФЕЛЬДА**

Урбанистические идеи авангарда относительно города и человека в городском пространстве обусловлены поисками Абсолютного в теоретических трудах самих художников авангарда. Авангард развивается от слова, смысла и только тогда воплощается в форму. Именно поэтому особенно интересны те философские поиски, которые влияли на развитие идей и проектов как в живописи, так и в архитектуре. Стремление к абсолютному породило деструктивность мышления авангардной теории. Деструктивность является одним из главных этапов становления авангарда и, вместе с тем, наиболее определяющим фактором утопичности его идей. В статье рассматриваются теоретические произведения художников авангарда, и особое внимание уделяется философскому «вопрошанию» А. Богомазова, идеализму В. Кандинского, «вчувствованию» М. Гершенфельда.

Ключевые слова: Абсолютное, деструктивность, вчувствование, вопрошание, идеализм, авангард.

Olena Shchokina

**THE MAN IN THE URBAN SPACE AND EXPLORING THE ABSOLUTE IN
TEXTS OF THE AVANTE-GUARD ARTISTS: THE PHILOSOPHIC
«QUESTIONING» OF O. BOGOMAZOV, THE IDEALISM OF
V. KANDINSKY, THE «SENSATIONING» OF M. GERSHENFELD**

The Avant-guard's urban ideas about the city and the Man in the urban space are determined by seeking the absolute in theories of the Avant-guard artists. The Avant-guard starts its evolution from a word, a meaning and only after it obtains a shape. Exactly that's why the philosophical researches that

influenced the development of ideas and projects in the art and architecture are especially interesting. This article studies the theoretical essays of the Avant-guard artists, and specifically its focus is devoted to the philosophic 'questioning' of A. Bogomazov, the idealism of V. Kandinsky, the 'sensationing' of M. Gershenfeld. Drawing parallels between the philosophy and the art of avant-garde artists, we could certainly say that the theory went far enough from the practice of art in its attempts to find solution of searching the absolute in the art. The pursuit of the absolute gave a birth to the destructive thinking of the Avant-garde theory. Destructiveness is one of the main stages of the Avant-guard formation and, at the same time, the most determining factor in the utopia of its ideas. The conception of absolute had a speculative nature with its attempt to put those ideas in the practice of art. On the one hand, this explains the creation of a particular avant-garde philosophy, and on the other, it gives a chance for a certain comprehension and presentation of the theory only as the avant-garde artists' 'aid', guidance or explanation of their innovations in the practice of art to themselves and others

Keywords: Absolute, destructiveness, sensationing, questioning, Idealism, Avant-garde.

References

- Bogomazov, O. (1996) *Zhivopis ta elementi*. [Painting and Elements]. Kiyiv: Zadumlivij straus, 152 p.
- Gershenfeld, M. (1913) *Yazyk zhivopisi* [Language of painting], in: *Vesenniyaya vystavka kartin* [Spring Exhibition of Paintings], Odessa: Trud, pp. 4-7.
- Gorbachev, D. (2004) *Duhovnye tradicii ukrainskogo avangarda, ili putestvie v kosmos voobrazheniya* [The spiritual traditions of the Ukrainian avant-garde, or a journey into the space of imagination], in: *Malevich. Klassicheskij avangard*. Vitebsk-Krasnoarmejsk: Geodeziya, Vol. 7, pp. 92-105.
- Dolgov, K. (2004) *Rekonstrukcija esteticheskogo v zapadnoevropejskoj kulture* [Reconstruction of the aesthetic in Western European culture], Moskva: Progress, p. 1040.
- Isaev, A. (2005) *Aporiya preemstvennosti: Istoriya filosofii* [Aporia of Continuity: History of Philosophy] Moskva: Rossijskij gosudarstvennyj gumanitarnyj universitet, 479 p.
- Kandinskij, V. (2001) *Tochka i liniya na ploskosti*, [Point and line on the plane] SPb.: Azbuka, 560 p..
- Lyotard, J.-F. (1991) *Vozvyshennoe i avangard* [Exalted and Vanguard], in *Iskusstvoznaniye*, Moskva, № 2/01, (XVIII), pp. 344-358.
- Sers, F. (2004) *Totalitarizm i avangard v preddverii zapredelnogo* [Totalitari-

anism and the avant-garde in anticipation of the beyond], Moskva: Progress-Tradiciya, 336 p.

Turchin, V. (2003) *Obraz dvadcatogo vproshlom i nastoyashem* [The image of the twentieth in the past and present], Moskva: Progress-Tradiciya, 648 p.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2019

Стаття прийнята 19.11.2019

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2019.2\(32\).188632](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2019.2(32).188632)

УДК 130:2

Ніна Ковальова, Віктор Левченко

ФЕСТИВАЛІ У ПРОСТОРИ МІСТА

Статтю присвячено розгляду феномену музичного фестивалю як чинника культури міста. Спираючись на теорію моделей міста Ю. М. Лотмана, розглянуто генезу та особливості розвитку фестивального руху та його кореляцію з просторовою структурою міста. За допомогою концепції художнього виробництва П. Бурдьє, автори аналізують особливості функціонування музичного фестивалю «Odessa classics» та його роль і місце у формуванні символічного поля культури міста.

Ключові слова: *концентрична та екстатична структура міста, художнє виробництво, музичний фестиваль, «Odessa classics».*

Цивілізація є особливим типом культури, нерозривно пов'язаним з виникненням і існуванням специфічного феномена – міста (civitas) як певної форми організації життєдіяльності. За часів античності необхідним атрибутом міського простору був театр. По-перше, театр в античному місті, як грецькому, так і римському, завжди займав особливе топографічне місце, задаючи орієнтацію міського простору. В Афінах, наприклад, театр Діоніса був частиною Акрополя, тобто міського сакрального і політичного центру. У римському ж місті театр поряд з форумом і ареною був точкою, що задавала основну вісь топіки Риму і відтворювалася в будь-якому давньоримському місті. По-друге, сам театр зобов'язаний своєму виникненню релігійним практикам, локалізованим навколо міських храмів, наприклад, вище згаданий театр Діоніса був побудований як частина єдиного архітектурного комплексу з двома храмами, присвяченими тому ж самому богу. При цьому самі театральні змагання трагічних поетів були частиною релігійних і містеріальних практик. По-третє, античний театр виступав як важливий елемент пайдеї, що конструював і підтримував визначеність жителя міста (поліса) як громадянина. Не випадково, відвідування театру входило в обов'язки будь-якої вільної «полісної тварини». Театр був місцем вироблення полісної свідомості, місцем саморефлексії, самодемонстрації та самоагітації поліса [Мисюн 2005]. І по-четверте, театр був місцем вироблення панеллінської ідентичності: проблематика античної драми мала універсальний характер: «мова міфу і архетипів, спосіб психологічної та лінгвістичної організації героїв ... були зрозумілі всім еллінам, знаходилися в загальному семіотичному просторі» [Мисюн 2005: 117].

Таким чином, театр і місто в античності виявляються невіддільними один від одного ні в сакральному, ні в політичному, ні в ідеологічному, ні в

ЗМІСТ

Розділ 1. ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ МІСТА

Кирилюк О. Соціальні та універсально-культурні етимони і деривати концепту «місто» в індоєвропейських мовах	8
Суходуб Т. «Toros» как предмет и проблема философского дискурса	21
Афанасьев А., Василенко И. Нарратив и символ в текстуальном прочтении города	32
Шевцов С. Возникновение средневековых городов как феномен права	31
Senay B. Philosophy of difference, hypermodernity, and the City of «happiness» in al-Farabi's al Fadina al-Madhina”	71
Білянська О. «Машино-людство» як форма урбанізації у концепції М. Бердяєва	81
Гомілко О. Тварина в контексті антропології міста: єдність, доповнення, відторгнення?	89

Розділ 2. МІСТО ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРАКТИК

Кожем'якіна О. Архетип дому в глобально-глокальних конфігураціях сучасного міста	100
Тихомирова Ф. Міський екологічний активізм: у пошуках синергії	111
Селезнева Е. Функции публичных городских пространств	122
Тхоржевська Т. Практики освоения міського простору: винайдення традиції?	129
Димчук А. Місто – масонська філософська майстерня (до питання «масонської урбаністики»)	140
Бородіна Н. Тоталітарний культурний простір та феномен «радянських балконів»	148
Карасёв М. «Странные объекты» в городе	157
Дружиніна Ю. Виробництво спільних просторів як присвоєння міського середовища: переосмислення досвіду будинків культури	170
Майборода П. Сквер Жанны Лябурб. Вопросы исторической памяти	180

Розділ 3. МІСТОВ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВІ

Буцикіна Є. Досвід перебування-в-місті як предмет естетики повсякденного	196
Мацьків В. Діалог як елемент міської культури постклістенових Атен	207
Довгополова О. Чернобыль в просторах колективного пам'ятання в	

Україні: нотатки на маргінесах сучасних художніх практик	221
Колесник О. Місто як герой трилеру	233
Місюн А. Оперний на тлі дворику: репрезентація міста в одеському живописі	240
Богачева Ю. Трансформация античного мифа в культуре модерна (Петербург – Одесса)	250
Щокіна О. Людина в просторі міста та пошук абсолютного в текстах митців авангарду: філософське «запитування» О. Богомазова, ідеалізм В. Кандинського, «вчування» М. Гершенфельда	258
Ковальова Н., Левченко В. Фестивали у просторі міста	269
Райхерт К. Нео Токио как живой организм в аниме «Акира»	279
Сарна А. Муралы как «точка сборки» коллективной идентичности горожан: случай Минска	290

Розділ 4. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР ОДЕСИ

Сумарокова Л. Концепция логики Николая Грота в контексте современных философских дискурсов	302
---	-----

Розділ 5. ФІЛОСОФСЬКІ ЕСЕЇ

Соболевская Е. «Есть города, в которые нет возврата...» (Вариации на тему изгнания)	316
--	-----

Розділ 6. КРИТИКА

Голубович І., Петриковская Е. «Ежедневные происшествия Дамаска» Ахмада ал-Будайри и серия «Урбанистика: первоисточники и исследования» в Одесском национальном университете	328
--	-----

CONTENTS

Section 1. PHILOSOPHICAL UNDERSTANDING OF THE CITY

Kyrylyuk O. Social and universal cultural etymons and derivatives of the concept “town” - “city” in the languages of the indo-european family	8
Sukhodub T. «Topos» as a subject and a problem of philosophical discourse	21
Afanasiev O., Vasylenko I. Narrative and symbol in textual reading of the city	32
Shevtsov S. The emergence of medieval cities as a phenomenon of law	42
Senay B. Philosophy of difference, hypermodernity, and the city of “happiness” in al-Farabi’s “al-Madina al-Fadhila”	71
Bilianska O. “Machine-humanity” like a form of urbanism in N. Berdyaev’s conception	81
Gomilko O. Animal in the context of the city anthropology: unity, complementing, rejection?	89

Section 2. CITY THROUGH THE PRISM OF PRACTICES

Kozhemiakina O. Archetype houses in global-glocal configurations of the modern city	100
Tikhomirova F. Urban environmental activism: seeking synergies	111
Seleznova Y. Functions of urban public spaces	122
Tkhorzhevskaya T. Urban space development practices: the invention of tradition?	129
Dymchuk A. City as masonic philosophical workshop (to the question of «masonic urbanistics»)	140
Borodina N. Totalitarian cultural space and the phenomenon of “soviet balconies”	148
Karasyov M. “Bizarre objects” in the city	157
Druzhynina Y. Production of common spaces as an appropriation of the urban environment: rethinking the experience of houses of culture	170
Maiboroda P. The Jeanne Labourbe square: history of city space	180

Section 3. CITY IN CULTURE AND ART

Butsykina Y. “Being-in-the-city experience as a subject of aesthetics of the everyday”	196
Matskiv V. Dialogue as an element of urban culture of postclassical Athens	207
Dovgopola O. Chernobyl’s place in ukrainian collective memory: notes at the margins of contemporary artistic practices	221

Kolesnyk O. City as a character of thriller	233
Misyun A. Opera on the fond courtyard: representation of the city in Odessa painting	240
Bogacheva J. Transformation of antique myth in modern culture (Petersburg – Odessa)	250
Shchokina O. The man in the urban space and exploring the absolute in texts of the avant-garde artists: the philosophic «questioning» of O. Bogomazov, the idealism of V. Kandinsky, the «sensationalism» of M. Gershenfeld	258
Kovalova N., Levchenko V. Festivals in the space of the city	269
Rayher K. Neo Tokyo as a living organism in anime “Akira”	279
Sarna A. Murals as a «point of assembly» of collective identity of citizens: case of Minsk	290

Section 4. INTELLECTUAL SPACE OF ODESSA

Sumarokova L. The conception of the logic of Nikolai Groth in the context of modern philosophical discourses	302
---	-----

Section 5. PHILOSOPHICAL ESSAYS

Sobolevskaya E. “Yes” goroda, v kotoryye net vozvrata...” (variations on the theme of exile)	316
---	-----

Section 6. CRITICISM

Golubovych I., Petrikovskaya E. «Daily accidents of Damascus» by Ahmad al-Budairi and the series «Urban studies: primary sources and research» at Odessa National University	328
---	-----

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ

- ставити проблему в загальному вигляді і зазначити її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями;
- аналізувати останні досягнення і публікації, що розглядають зазначену проблему і становлять передумови цієї статті;
- виділяти ті частини загальної проблеми, що доки не знайшли розв'язання і що становлять завдання цієї статті;
- чітко формулювати цілі і завдання статті;
- викладати основний матеріал із обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
- зазначити висновки із цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі;
- додавати **анотації** (3 речення), **ключові слова** (до 5 слів), **назву статті** та **П. І. Б.** двома мовами: українською та російською;
- додавати **анотації** (200 слів), **ключові слова** (до 5 слів), **назву статті** та **П. І. Б.** англійською мовою;
- УДК,
- шифр Times New Roman, кегль 14, інтервал 1,5;
- обсяг статті – 14,5 тис.–22 тис. знаків;
- ширина сторінки – 16,5 см;
- лапки використовувати такі: « »;
- в разі необхідності наголос зазначати курсивом: недоторканість – недоторканість;
- список літератури розміщати після тексту статті за абеткою із наданням **повного** бібліографічного опису (приклад опису різних типів посилань:

Ковалева, Н. (2013) *Современный хореографический театр: танец как «приглашение к Реальному»*, в: *Аркадия*, Одесса, № 1 (36), сс. 22–26.

Серкова, Н. (2019) *Запрещенный прием. Об ауре и порнографии искусства*, в: *Художественный журнал*, Москва, № 108. Дата звернення: 01.04.19. Режим доступу: <http://moscowartmagazine.com/issue/89/article/1957>

Ямпольский, М. (2015) «Никакого искусства не существует, есть разные антропологические практики постижения мира». *Интервью о границах искусства, формах его легитимации и конце большого стиля*, в: *Постнаука*. 19 июня 2015. Дата звернення: 01.04.19. Режим доступу: <https://postnauka.ru/talks/48454>.

Ortega y Gasset, J. (1972) *The Dehumanization of Art*, in: *The Dehumanization of Art and Other Essays on Art, Culture, and Literature*. Princeton: Princeton University Press, pp. 65–83.

Sontag, S. (2013) *Against Interpretation and Other Essays*. New York: Farrar, Straus and Giroux.);

- посилання на джерела – у вигляді внутрішньотекстових посилань, у квадратних дужках: [Грицанов 2001: 842], – де першим іде прізвище автора джерела, потім рік видання, після двокрапки – номер сторінки з цього джерела;

- примітки поміщати у вигляді кінцевих посилань **перед** списком літератури;

- у кінці статті розміщати References, у яких назву джерела, зробленого кирилицею, транслітерувати латиницею; обов'язково додавати в квадратних дужках переклад назв статей, журналів та книг англійською мовою (наприклад, Kovaleva, N. (2013). *Sovremennyiy horeograficheskiy teatr: tanets kak «priglasenie k Realnomu»* [Modern choreographic theater: dance as an «invitation to the Real»], in: *Arkadiya*, Odessa, № 1 (36), pp. 22–26).

- сторінки **не** нумерувати, переноси **не** ставити;

- відомості про автора надсилати окремим файлом: повністю прізвище, ім'я, по батькові, посада, місце праці, вчений ступінь, звання, адреса (службова і домашня), телефони. Адреса електронної пошти автора – обов'язково.

Невиконання зазначених вимог дає підстави для відмови в прийомі статті до публікації.

Статті до редакції надсилати за електронною адресою: culturology.onu@gmail.com

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Δόξα / Докса. *Збірник наукових праць з філософії та філології*. Вип. 2 (32).
Репрезентація міста в культурних, історичних та соціальних практиках.
Одеса: Акваторія, 2019, 344 с.

Це видання – тридцять другий випуск збірника наукових праць з філософії та філології, присвячений проблемам філософської та культурологічної урбаністики, дослідженню феномена міста у різних аспектах людського буття. В статтях розглядаються філософські, культурологічні, антропологічні, мистецтвознавчі та ін. аспекти вивчення феномена міста.

Для фахівців з філософії та філології, аспірантів і студентів-гуманітаріїв і широкого кола читачів.

Δόξα / Doxa. *Collected Scientific Articles on Philosophy and Philology*. I. 2 (32). *Urban Representations in Cultural, Historical and Social Practices*.
Odessa: Aquatoria, 2019, 344 p.

This edition is the thirty issue of the collected scientific articles on philosophy and philology devoted to various problems of city researching. The articles consider the philosophical, cultural, anthropological etc. aspects of the urban phenomenons researching.

For philosophers, philologists, students on the humanities and wide circle of readers.

Комп'ютерна верстка та оригінал-макет – В. Л. Левченко

Свідоцтво Держкомінформу України серія КВ № 6910 від 30.01.2003 р.

Адреса редакції – вул. Дворянська, 2,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова,
факультет історії та філософії, Одеса, 65026, Україна;
e-mail: culturology.onu@gmail.com

Підписано до друку 26.12.2019 р.

Формат 60*84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman

Друк офсетний. Обліково-видавн. арк. 14,5

Наклад 300 прим.

Надруковано ФОП Назарчук С. Л.

Свідоцтво ВО2 № 948403 от 10.09.2001 р.

65009, Одесса, Фонтанська дорога, 10, тел 795-57-15.

e-mail: selen_odessa@ukr.net